

Sesam

Mayvi Johansen

Innspill fra SESAM til fordeling av rekrutteringsstillinger med oppstart i 2022

Innspill til rekrutteringsstilling: «Kjønn i Sápmi»

Senter for samiske studier (Sesam) vil med dette støtte fagmiljøene ved Sesam og Senter for kvinne- og kjønnsforskning (SKK) sitt forslag til rekrutteringsstilling knyttet til prosjektet «Kjønn i Sápmi». Stipendiaten skal gjennomføre et empirisk prosjekt med tilknytning til det samiske samfunnet og basert på teori fra nyere kjønnsforskning.

Strategisk forankring

Samisk og urfolksrelatert forskning og utdanning er sentralt plassert i strategidokumentene både til UiT og HSL. Det samme gjelder kjønn og mangfoldsperspektiver. Vi ser på denne søknaden som en mulighet til å forene de to områdene på en måte som i liten grad er gjort, og som vil være viktig for UiT framover på alle nivåer.

Prosjektet vil være strategisk forankret i FNs bærekraftsmål, Norges forskningsråds (NFR) strategi for kjønnsforskning og program for samisk forskning, og i UiTs «Drivkraft i nord».

Fra FNs bærekraftsmål er mål 4 «god utdanning», mål 5 «likestilling mellom kjønnene», og mål 10 «mindre ulikhet», spesielt relevante. Disse er også sentrale i SESAM og SKK sine respektive mandat og strategiplaner.

Prosjektet vil støtte opp om kunnskapsområdet «Samfunnsutvikling og demokratisering» og «Helse, velferd og livskvalitet» i UiTs strategi (UiT 2019). Med dette prosjektet, og i sammenheng med prosjektene «Demokrati i undervisning» (SKK) og «Indigenous Citizenship and Education» (SESAM), vil vi bidra til at UiT oppnår sine strategiske mål. Det vil videre være viktig for de to sentrenes arbeid med utvikling av tverrfaglig forskning på kjønn og urfolk og ivaretagelsen av alluniversitetsfunksjonen ved sentrene.

I Norges forskningsråds program for samisk forskning (SAMISK III) understrekes det at programmet skal fremme forskning av høy kvalitet som er relevant for politikkutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet. Målet er å få mer kunnskap om tematikkene kulturuttrykk, samisk identitet og samfunnsbygging, oppvekst og utdanning, språk, klima og miljø, og levekår og befolkningsutvikling. Det foreslåtte prosjektet «Kjønn i Sápmi» sammenfaller med denne NFR-strategien. Sammen med den nyopprettede bistillingen ved SESAM/SKK, som skal ha spesielt fokus på kjønn i Sápmi, vil et PhD-prosjekt innen tematikken danne et solid faglig grunnlag for videre søknadsutvikling til ovenfor nevnte

program. Også andre kilder, som EU-finansiert urfolksforskning, er utlysninger å rette seg mot på lengre sikt. UiT sin MSCA Arctic satsing vil være aktuell for å rekruttere postdoktorkandidater.

UiT er et breddeuniversitet med eliteprogrammer og ansvar for utdanningen av unge mennesker i Nord. Blant våre studenter finnes framtidige ledere i UHR-sektoren, framtidige undervisere, forskere og ansatte i andre viktige offentlige og private sektorer. Drivkraft i nord står på fem pilarer, hvorav den fjerde er samfunnsutvikling og demokratisering: «Det er avgjørende for samfunnsutvikling og demokratisering at hele befolkningen inkluderes gjennom utdanning, arbeid, innflytelse og tilhørighet. UiT skal være globalt engasjert.» UiTs ambisjon er «å være internasjonalt ledende», blant annet innen dette kunnskapsområdet. Kunnskap om kjønn i Sápmi er avgjørende for å sikre en inkluderende demokratisk samfunnsutvikling i nord, og et felt der UiT Norges arktiske universitet, i lys av sin geografiske plassering og sine strategiske mål, bør ta en tydelig og ledende rolle.

Om prosjektet «Kjønn i Sápmi»

Sesam og SKK er i med å utvikle et større forskningsprosjekt, og har i den forbindelse fått innvilga en bistilling til prosjektet. Anna-Lill Drugge, universitetslektor i samiske studier ved Umeå universitet, starter i mars som førsteamanuensis 2, og er tiltenkt en sentral rolle i veiledning og prosjektledelse.

Å kombinere fagfeltene kjønnsforskning og urfolksforskning er i liten grad gjort i samiske sammenhenger. Vårt prosjekt sine overordnede mål er knyttet både til empiriske undersøkelser og teoretisk/metodologisk refleksjon og nyvinning. Vi søker ny kunnskap om forhold relatert til kjønn i samiske samfunn, samt teoretisk nydanning.

Forskningsstatusen: En kort oversikt

Det er relativt sett lite forskning som kobler kjønn og samiske forhold. Innenfor forskning som eksplisitt defineres som urfolksforskning eller samisk forskning, er kjønn i liten grad et tema eller en størrelse som prioriteres. Deler av denne forskningen kan til en viss grad kalles for kjønnsblind (Olsen 2016). I den forskninga der kjønn nevnes, er det sjelden som sentralt tema. Både ved UiT og i sameforskning generelt er det enkeltforskere som har skrevet om temaer knyttet til kjønn i Sápmi. Parallelt med sameforskningen kan blikket gjerne vendes: Kjønnsforskningen i Norden har for en stor del vært urfolksblind. Det har ikke vært noen større forskningsprosjekter innenfor feltet kjønn i Sápmi ved UiT. Det er dermed rom for en mer systematisk tilnærming til feltet og for en oppbygging av et forskningsmiljø.

Den tidlige forskningen på kjønn i Sápmi handlet først og fremst om kvinner i samiske samfunn. Målet Sára (1990), Vigdis Stordahl (2003) og Jorunn Eikjok (2004) er tidlige eksempler på forskning som viste kvinner som aktivister, kvinnebevegelser og kvinners arbeidsliv. Seinere har kvinners rolle i reindrifta vært gjenstand for forskning hos forskere som Else Boine (2007), Kristine Nystad (2007) og Kirsten Stien (2007), mens kvinners plass i samepolitikken var tema hos Josefsen (2004, 2015) og Pedersen (2014).

I Sverige var doktoravhandlingene til Andrea Amft (2000) og Anna-Lill Ledman [Drugge] (2012) viktige store forskningsbidrag som begge på ulike vis analyserte og diskuterte samiske kvinners plass i henholdsvis reindrift og media.

Med prosjektet Queering Sápmi (2015) kom også skeive perspektiver inn i sameforskningen. Det vil si, et tidlig arbeid innenfor feltet ble gjort av Giertsen (2002/2003), mens Ane H. Løvold (2014) skrev om dette i en masteroppgave.

De siste årene har urfolksfeminisme og postkoloniale/dekoloniserende perspektiver kommet inn i samisk kjønnsforskning. Her har Rauna Kuokkanen vært sentral med arbeider om kjønn og sjølbestemmelse (2019), vold i nære relasjoner (2011) og kjønn i politikk (2006). Både Astri Dankertsen (2020, 2021), Torjer A. Olsen (2016, 2018) og Ina Knobbloch (2019) har bidratt til denne diskusjonen.

Sentrale premisser, problemstillinger og avgrensninger

I såväl inom urfolksforskning som inom genusvetenskaplig forskning används dekolonisering som begrepp och teoretiskt perspektiv för att förstå och förklara konsekvenserna av koloniala processer (Ledman, 2012). Definitionsmässigt står begreppet dekolonisering i direkt relation till begreppet kolonisering, där prefixet ”de” uppmanar till att utmana och motverka koloniala strukturer i såväl teori som konkret handling. En stor del av det dekoloniala arbetet på ett akademiskt plan ligger i att granska och analysera koloniala praktiker och strukturer, för att på det sättet kunna belysa var och på vilket sätt förändring och motstånd behöver ske. Denna förändring riktas ofta mot samhällsstrukturer och tankemönster, och kan exempelvis manifesteras konkret genom etablerandet av nya teorier och metoder som redan i utgångsläge genomskådat koloniala diskurser (Sandström 2020). I feministisk forskning har dekolonisering som perspektiv framförallt använts i samband med analyser av Europas expansion och maktövertagande genom etablerandet av kolonier runt om i världen (Till exempel Hussein & Hussain, 2019; Lazreg, 2005). Etnicitet, makt och kön är centrala utgångspunkter för analys, medan urfolksperspektiv i stor utsträckning saknas, inte minst i ett nordiskt sammanhang. Inom urfolksfältet är dekolonisering å andra sidan ett väletablerat begrepp som används för att förklara olika urfolks relation till de koloniala strukturer de omges av, men här saknas många gånger feministiska analyser och genusvetenskapliga ingångar (Olsen, 2016). Genom att förena dessa båda dekoloniala utgångspunkter skapas goda möjligheter att dra lärdom av varandra och bidra till ömsesidig teori- och metodutveckling som kan gynna båda vetenskapsområden.

Ytterligare ett viktigt teoretiskt perspektiv som har relevans för detta forskningsprojekt är intersektionalitet. Begreppet har fått stort genomslag i såväl nordisk som internationell feministisk forskning och innebär en kritik gentemot vit, västerländsk feminism och dess bristande förmåga att inkludera ras som meningsbärande kategori vid analyser av könsförtryck (Crenshaw, 1990; Yuval-Davis, 2006). Genom att använda ett intersektionellt perspektiv sätts sökarmen i riktning mot att istället inkludera fler maktstrukturer än enbart kön vid feministiska analyser, och uppmärksamma hur dessa samspelar och påverkas av varandra (Ledman, 2012). Att koppla samman hur exempelvis kön, etnicitet och sexualitet påverkar förutsättningarna för samiska individers livsutrymme blir i detta sammanhang centralt och möjliggör analyser där normkritiska perspektiv är en självklarhet.

Metodologiska implikationer

Samisk forskning är ett forskningsfält som är starkt kopplat till internationell vetenskaplig urfolksdiskurs. I den internationella forskningen kring urfolk har det under senare tid ställts allt högre krav på att forskning i sig ska bedrivas på ett etiskt försvarbart och hållbart vis utifrån urfolks perspektiv. Också i Sápmi är denna utveckling påtaglig, där nya perspektiv på vetenskaplig kunskapsproduktion i relation till samiska har introducerats. I linje med internationell utveckling har västerländskt vedertagna metoder, teorier och tillvägagångssätt som använts i samisk forskning satts under lupp, och det pågår i dagsläget ett intensivt arbete för att formulera etiska riktlinjer som stakar ut hur forskning kring samiska frågor bör se ut, vilka utmaningar forskaren behöver ta hänsyn till samt forskarens ansvar att bedriva etiskt försvarbar forskning som baserar sig på tydlig förankring i det samiska samhället. I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att den forskning som kommer att bedrivas inom ramen för detta projekt behöver ta hänsyn till såväl nationell standard för etisk forskning, men i tillägg också förhålla sig

till de prinsipper för forskning som identifieras inom den urfolksmetodologiska diskursen i Sápmi såväl som i andra urfolkskontexter (Drugge, 2016; Smith, 2012).

De metodologiske refleksjonene, samt et dekoloniserende rammeverk, ligger til grunn for kandidatens praktiske metodevalg. Prosjektet åpner for flere metodiske innfallsvinkler, avhengig av kandidatens kompetanse og valg. Slik vil den empiriske basisen for prosjektet kunne bli til gjennom tekststudier, ulike former for feltarbeid, arkivsøk, nettsider og/eller sosiale medier og/eller narrative tilnærminger av ulik art.

Mulige tema

Prosjektet som kandidaten skal gjennomføre, må utvikles i samarbeid mellom hen og fagmiljøet, basert på erfaring, kompetanse, interesse og relevans. Vi beskriver her en rekke mulige temaområder. For prosjektet er det viktig at det ikke virker til å begrense rekruttering, men heller åpne opp for muligheter. Det empiriske nedslagsfeltet kan med fordel være fra samiske minoritetsområder.

Samiska maskuliniteter

Kön och genus i samisk forskning har i första hand hittills problematiserat kvinnors roll i det samiska samhället såväl historiskt som i nutid. Den forskning som berört samisk maskulinitet och samiska mäns livsvillkor har i första hand fokuserat på det renskötarsamiska kollektivet, och på frågor som berör psykisk ohälsa inom denna grupp. I det dynamiska samiska samhället sker dock en ständig omförhandling som utmanar inte bara kvinnors, utan också mäns identitetspositioner och livsförutsättningar. Vad innebär urbaniseringsprocesser för samisk maskulinitet? Hur förhandlas samisk maskulinitet i ett samhälle där traditionella samiska sysselsättningar inte längre förs vidare mellan generationerna i samma utsträckning som förr? Vilket utrymme finns det för samiska maskuliniteter att förändras och utvecklas, samtidigt som samiskt könsbundna traditioner värnas?

Jämförande urfolksfeminism

Samisk feminism är ett forskningsfält som är under uppbyggnad i Sápmi. Sett i ett globalt perspektiv har dock frågor som berör urfolkskvinnors förutsättningar, jämställdhet och feminism behandlats i forskning i större utsträckning. Inte minst gäller detta i relation till koloniala strukturer, där maktrelationer mellan könen skrivs fram som en bärande del för de koloniala samhällen där urfolk lever och verkar. På vilket sätt kan olika urfolkskontexter jämföras med varandra när det gäller frågor som rör jämställdhet, makt och feminism? Hur har situationen för kvinnor tillhörande olika urfolkskulturer förändrats över tid, och vilket likheter/skillnader finns mellan olika geografiska och tidsmässiga kontexter?

Mihá ja gievrra (stolt och stark)

Samiska ungdomar har en stark och tydlig politisk röst i det samiska samhället, som bland annat kanaliseras genom de olika samiska ungdomsorganisationernas arbete. Dessa organisationer har på senare tid bland annat utmanat samiska traditionella uppfattningar om vad samiska könsroller innebär, och öppnat upp för diskussioner kring hur samisk identitet, etnicitet och sexualitet ryms i såväl en samisk självbild, som i det samiska samhället i stort. Hur resonerar samiska ungdomar kring balansen mellan att försöka bibehålla och vidareförmedla samisk kultur, och samtidigt utmana maktrelationer som baserar sig på kön och/eller sexualitet? På vilket sätt kan den unga generationen samer från olika samiska grupper skapa ett samiskt kollektiv som inkluderar olika samiska identiteter och samtidigt är kulturbevarande?

Boarástuvvat (bli äldre)

I det samiska samhället har den äldre generationen en särskilt värdefull position. Det är de äldre som bär på kunskap om det traditionella samiska samhället, och som för denna kunskap vidare till de generationer

som kommer etter. I ett samisk sammanhang handlar detta inte enbart om att föra vidare färdigheter och förmågor, utan också om att förmedla samiska värderingar, berättelser och kunskap om såväl materiell som immateriell kultur. Många gånger är dessa kunskaper könsbundna, och berör olika delar av det samiska kulturarvet. Livsberättelser från äldre samer har samlats in i olika sammanhang, där de delat med sig om exempelvis kunskap kring kultur, traditioner och det vardagliga samiska livet. I forskning saknas dock till stor del perspektiv som särskilt lyfter äldre samers syn på hur det samiska samhället utvecklats i relation till frågor som rör kön och identitet. Vad har äldre samer för uppfattningar om samisk könsrollsutveckling? Vilka förhoppningar och farhågor om framtiden för samiska män och kvinnor ser den äldre generationen? På vilket sätt har det moderna samhället påverkat förutsättningarna för kunskapsöverföring mellan den äldre och den yngre generationen, sett ur ett genusperspektiv?

Utdanning

Innafor utdanningsfeltet er det rom for forskning med en interseksjonell tilnærming. I de ulike nivåene i utdanningssektoren spiller kjønn en rolle. Vi vet imidlertid lite om samvirket eller konflikten mellom kjønn og etnisitet i denne sammenhengen. Det er interessant å finne ut mer om sammenhengen mellom kjønn, etnisitet og læreryrket i samiske sammenhenger. Vi vet videre noe om unge menn og kvinner i skolen i rurale strøk, og dermed i deler av Sápmi. Men vi vet mindre om ulike deler av det samiske mangfoldet, spesielt steder der samene er i minoritet. Her er det således rom både for kvalitativ og kvantitativ orientert forskning. I tillegg er det åpning for undersøkelser av lærebøker/læringsressurser ut fra kombinasjonen mellom kjønns- og urfolksperspektiver.

Fagmiljø og veiledning

Kandidaten er tiltenkt en primær tilknytning til Sesam. Dette betyr å inngå i et tverrfaglig urfolksforskningsmiljø med seniorforskere, postdoktorer og doktorander som med ulike prosjekter deltar i faglige samtaler om forskning der urfolksperspektivene har en sjølsagt plass. Med prosjektet «Kjønn i Sápmi» er samtidig tilknytningen til SKK viktig, med deltakelsen i et kjønnsforskningsmiljø og samvirket med den nye ph.d.-kandidaten som skal arbeide med kjønn og urfolksperspektiver i høyere utdanning. Kandidaten får også tilgang til NorrSam-nettverket som knytter sammen ferske forskere innenfor det samiske forskningsfeltet.

Veiledningen er planlagt utført av et lag av tre veiledere, Anna-Lill Drugge, Torjer A. Olsen og Hege K. Andreassen. Hovedveileder er førsteamanuensis II Anna-Lill Drugge, som er den sentrale drivkraften i det overordna prosjektet. Drugge har gjort en av få større empiriske arbeider om kjønn i samiske sammenhenger, med avhandlinga *Att representera och representeras: Samiska kvinnor i svensk och samisk press 1966-2006* (2012). Med et gjennomgående kjønnsperspektiv bidrar hun på flere områder med avhandlinga. Hun løfter fram grupper som i liten grad er nevnt i forskinga, som samiske kvinner. Videre er koblinga mellom kjønn og urfolkstematikk ytterst relevant. Drugges tungt empiriske arbeid er her knytta tett sammen med teoretisk og metodologisk refleksjon på høyt nivå. Drugge har videre ledet et stort prosjekt om etikk i samisk og urfolksrelatert forskning, noe som resulterte i antologien *Ethics in indigenous research: past experiences - future research*, der hun var den drivende kraften. Drugge er fra før veileder for et ph.d.-prosjekt i avslutningsfasen om feminisme og urfolksforskning (Ina Knobbloch). Hun var også en viktig bidragsyter og akademisk konsulent til prosjektet «Queering Sápmi», som representerer et vannskille når det gjelder situasjonen for skeive kjønnsidentiteter i samiske samfunn.

En biveileder er Torjer A. Olsen, som har skrevet en rekke arbeider om kjønn i samiske og urfolksrelaterte sammenhenger, både av empirisk og teoretisk/metodologisk art. Doktorgradsarbeidet og flere artikler i etterkant er basert på empiriske undersøkelser av kjønn i læstadianismen. I en serie artikler

fra 2015 til 2018 drøfter Olsen ulike sider ved kjønn, makt og posisjon i urfolksforskning basert på kritisk lesing av sentral litteratur innenfor urfolksmetodologi.

Siste biveileder er Hege K. Andreassen, som har en tverrfaglig forskerbakgrunn med en lang rekke publikasjoner. Andreassen er erfaren innenfor forskersamarbeid og har solid kompetanse innenfor kjønnsforskning/kjønnsforskningsteori.

Å videreutvikle nettverket knytta til fagområdet og fagmiljøet er en sentral del av prosjektet. Det er allerede etablerte kontakter mellom relevante forskere fra forskningsmiljøer flere steder både i Norge, Sverige og Finland omkring mulighetene for samarbeid når det gjelder kjønn i Sápmi. Et godt uttrykk for dette var konferansen «Hvilken plass har samiske kvinner i historisk forskning og formidling?» som Sesam og SKK nylig arrangerte i samarbeid med Kilden, der det var over 130 deltakere fra tre land samlet digitalt for samtale og diskusjon.

Rekrutteringsgrunnlag

Prosjektet har en tilnærming som er både tverrfaglig orientert og internasjonal. Dette åpner for kandidater fra flere fag og institusjoner, i første rekke i ulike deler av Sápmi (Norge, Sverige og Finland), men også sekundært fra andre deler av Norden. Ved UiT vil søkere kunne komme fra fag fra hele HSL.

Referanser

Amft, A. (2000). *Sápmi i förändringens tid. En studie av svenska samers levnadsvillkor under 1900-talet ur ett genus- och etnicitetsperspektiv*. Umeå: Umeå University, Kulturgräns norr.

Boine, E.M. (2007). “Ii gii ge ollesolmmoš ge liiko jus gii nu livče nu čuru das birra jorramin/Selv ingen voksne hadde likt at noen surret rundt der som en liten flue. Verdioverføring fra far til sønn – i en samisk kontekst”, in *Maskuliniteter i nord* (KVINNFORSKS skriftserie 6), ed. M.A. Hauan, Tromsø: University of Tromsø.

Crenshaw, K. (1990). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stan. L. Rev.*

Dankertsen, A. (2020). Sámi Feminist Moments: Decolonization and Indigenous Feminism. I S. Nickel og A. Fehr (red.): *Good Relation: History, Gender, and Kinship in Indigenous Feminisms*.

Dankertsen, A. (2021). Indigenising Nordic Feminism — A Sámi Decolonial Critique. I S. Keskinen m.fl. (red): *Feminisms in the Nordic Region. Neoliberalism, Nationalism and Decolonial Critique*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-53464-6_7

Drugge, A.-L. (2016). How Can We Do it Right? Ethical Uncertainty in Swedish Sami Research. *Journal of academic ethics*, 14(4), 263-279. <https://doi.org/10.1007/s10805-016-9265-7>

Eikjok, J. (2004). “Gender in Sápmi. Sociocultural transformations and new challenges,” *Indigenous Affairs*, 1–2, pp. 52–57.

- Giertsen, M. (2002/2003). "En minoritet i minoriteten. Homofile i samiske miljø og samer i homofile miljø", *Din. Tidsskrift for religion og kultur*, 4:2002/1:2003, pp. 12–19.
- Hussein, N., & Hussain, S. (2019). Decolonising gender in South Asia: a border thinking perspective. *Third World Thematics: A TWQ Journal*, 4(4-5), 261-270.
- Knoblock, I. (2015). Feminism in Postcolonial Nordic Spaces. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 23/4.
- Kuokkanen, R. (2007). "Myths and realities of Sami women. A post-colonial feminist analysis for the decolonization and transformation of Sami society," in *Making Space for Indigenous Feminism*, ed. J. Green, Winnipeg: Fernwood Publishing, pp. 72–92.
- Kuokkanen, R. (2019). *Restructuring Relations. Indigenous Self-Determination, Governance, and Gender*. Oxford University Press.
- Josefsen, E. (2004). *Sametinget som likestillingspolitisk arena* (Norut NIBR Finnmark-rapport 2004:9), Alta: Norut NIBR Finnmark.
- Lazreg, M. (2005). Decolonizing feminism. In *African Gender Studies A Reader* (pp. 67-80). Springer.
- Ledman [Drugge], A.-L. (2012). *Att representera och representeras : samiska kvinnor i svensk och samisk press 1966-2006*. Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet.
- Løvold, A.H. (2014). *The Silence in Sápmi—and the Queer Sami Breaking it*, Tromsø: University of Tromsø.
- Nystad, K. (2007). "Hindrer verdikonflikten mellom hjem og skole Jussa og Mihkku å ta utdanning?", in *Maskuliniteter i nord* (KVINNFORSKs skriftserie 6), ed. M. A. Hauan, Tromsø: University of Tromsø.
- Olsen, T. A. (2016). Kjønn og urfolksmetodologi. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 40(2), 3-20.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2016-02-02>
- Olsen, T.A. (2018). This Word is (Not?) Very Exciting: Considering Intersectionality in Indigenous Studies. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*; Volum 26.(3) s. 182-196
- Pedersen, L.-M. Lillehaug (2014). *"Now the Work Begins."* *Gender Equality in Sami Politics*, Tromsø: University of Tromsø.
- Sará, M. (1990). "Samisk kvinnebevegelse," *Ottar*, 2, pp. 46–51
- Smith, L. T. (2012). *Decolonizing methodologies : research and indigenous peoples* (2nd ed.). Zed Books.
- Stordahl, V. (2003). "Sametinget – kvinner begrenset adgang? Refleksjoner over debatten om kvinnerepresentasjonen på Sametinget", in *Samer, makt og demokrati. Sametinget og den nye samiske offentligheten*, eds. B. Bjerkli & P. Selle, Oslo: Gyldendal, pp. 219–245.
- Yuval-Davis, N. (2006). Intersectionality and feminist politics. *European journal of women's studies*, 13(3).

Vennlig hilsen

Torjer A. Olsen
instituttleder

—
Torjer.olsen@uit.no
77 64 69 12

Hildegunn Bruland
kontorsjef

—
hildegunn.bruland@uit.no
77 64 55 35

Senterets vurdering

Prosjekttittel:	Kjønn i Sápmi
Strategisk forankring	<p>Samisk og urfolksrelatert forskning og utdanning er sentralt plassert i strategidokumentene både til UiT og til HSL. Det samme gjelder kjønn og mangfoldsperspektiver. Vi ser på denne søknaden som en mulighet til å forene de to områdene på en måte som i liten grad er gjort og som vil være viktig for UiT framover på alle nivåer.</p> <p>Prosjektet vil være strategisk forankret i FNs bærekraftsmål, Norges forskningsråds (NFR) strategi for kjønnsforskning og program for samisk forskning, og i UiTs «Drivkraft i nord».</p> <p>Fra FNs bærekraftsmål er mål 4 «god utdanning», mål 5 «likestilling mellom kjønnene», og mål 10 «mindre ulikhet», spesielt relevante. Disse er også sentrale i SESAM og SKK sine respektive mandat og strategiplaner.</p> <p>Prosjektet vil støtte opp om kunnskapsområdet «Samfunnsutvikling og demokratisering» og «Helse, velferd og livskvalitet» i UiTs strategi (UiT 2019). Med dette prosjektet, og særlig i sammenheng med prosjektene «Demokrati i undervisning» (SKK) og «Indigenous Citizenship and Education» (SESAM), vil vi bidra til at UiT oppnår sine strategiske mål. Det vil videre være viktig for de to sentrenes arbeid med utvikling av tverrfaglig forskning på kjønn og urfolk og ivaretagelsen av alluniversitetsfunksjonen ved sentrene.</p> <p>I Norges forskningsråds program for samisk forskning (SAMISK III) understrekes det at Programmet skal fremme forskning av høy kvalitet som er relevant for politikkutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet. Målet er å få mer kunnskap om tematikkene kulturuttrykk, samisk identitet og samfunnsbygging, oppvekst og utdanning, språk, klima og miljø, og levekår og befolkningsutvikling. Det foreslåtte prosjektet «Kjønn i Sápmi» sammenfaller med denne NFR-strategien. Sammen med den nyopprettede bistillingen ved SESAM/SKK, som skal ha spesielt fokus på kjønn i Sápmi, vil et PhD-prosjekt innen tematikken danne et solid faglig grunnlag for videre søknadsutvikling til ovenfor nevnte program. Også andre kilder, som EU-finansiert urfolksforskning, er utlysninger å rette seg mot på lengre sikt. UiT sin MSCA Arctic satsing vil være aktuell for å rekruttere postdoktorkandidater.</p> <p>UiT er et breddeuniversitet med eliteprogrammer og ansvar for utdanningen av unge mennesker i Nord. Blant våre studenter finnes framtidige ledere i UHR-sektoren, framtidige undervisere, forskere og ansatte i andre viktige offentlige og private sektorer. Drivkraft i nord står på fem pilarer, hvorav den fjerde er samfunnsutvikling og demokratisering: «Det er avgjørende for samfunnsutvikling og demokratisering at hele befolkningen inkluderes gjennom</p>

	<p>utdanning, arbeid, innflytelse og tilhørighet. UiT skal være globalt engasjert.» UiTs ambisjon er «å være internasjonalt ledende», blant annet innen dette kunnskapsområdet. Kunnskap om kjønn i Sápmi er avgjørende for å sikre en inkluderende demokratisk samfunnsutvikling i nord, og et felt der UiT Norges arktiske universitet, i lys av sin geografiske plassering og sine strategiske mål, bør ta en tydelig og ledende rolle.</p>
Gjennomstrømming (navn på fullførte dr.gradskandidater)	<p>Sesam hadde få doktorgradskandidater før omorganiseringa i 2013. Både Hilde Leikny Sommerseth, Camilla Brattland og Anna Afanasyeva var imidlertid del av fagmiljøet på Sesam i sin doktorgradstid. Etter dette har det kommet flere. Delvis var Kanako Uzawa (biveileder Torjer Olsen) del av Sesam. Hun disputerte i 2020. Kaja Kemi Gjerpe leverte avhandling, men er i ferd med å revidere før ny innlevering. Med prosjektene som kom i 2017/2018, kom det inn flere kandidater (Kristin Evju, Eva Maria Fjellheim, Marina G. Peeters og Eli-Anita Schøning (sammen med UMAK)). De skal ferdigstille sine avhandlinger i 2021/2022 og utgjør sammen med de to postdoktorene Gross og Ninkova et godt arbeidsmiljø med stor trivsel og forskningsglede.</p>
Forankring i fagmiljø	<p>Kandidaten er tiltenkt en primær tilknytning til Sesam. Dette betyr å inngå i et tverrfaglig urfolkss forskningsmiljø med seniorforskere, postdoktorer og doktorander som med ulike prosjekter deltar i faglige samtaler om forskning der urfolksperspektivene har en sjølsagt plass. Med prosjektet «Kjønn i Sápmi» er samtidig tilknytningen til SKK viktig, med deltakelsen i et kjønns forskningsmiljø og samvirket med den nyoppstarta ph.d.-kandidaten som skal arbeide med kjønn og urfolksperspektiver i høyere utdanning. Sesam og SKK har også (sammen med CPS) et delt professorat (Ana Luiz Sanchez Laws) i tverrfaglige metodologier som har en sammenbindende rolle i fagmiljøet.</p> <p>Ved Sesam er det to forskergrupper (Skuvllas og IP-GRID), som begge har medlemmer fra andre institutter. Kandidaten vil kunne knytte seg til begge, men vil ha anledning til å gjøre egne valg her. Mange aktiviteter på Sesam skjer uansett på tvers av forskergrupper. SKK har også ei forskergruppe som er relevant i denne sammenhengen.</p>
Rekrutteringsgrunnlag	<p>Prosjektet har en tilnærming som er både tverrfaglig orientert og internasjonal. Dette åpner for kandidater fra flere fag og institusjoner, i første rekke i ulike deler av Sápmi (Norge, Sverige og Finland), men også sekundært fra andre deler av Norden. Ved UiT vil søkere kunne komme fra fag fra hele HSL. Det er i løpet av de siste årene uteksaminert flere kandidater fra Sesam (MIS) som er relevante som søkere.</p>
Kvalitet på søknaden (herunder	<p>Prosjektet «Kjønn i Sápmi» blei funnet verdig til å få innvilga en bistilling fra UiT sentralt i starten av semesteret. Det blei kun delt ut midler til åtte slike stillinger ved hele UiT. Anna-Lill Drugge, som er</p>

<p>evaluering av prosjekt/fagmiljø)</p>	<p>tilsatt i bistillinga, har den sentrale veilederrollen. For Sesam er dette et viktig signal om at det overordna prosjektet også kommuniserer på UiT sentralt.</p> <p>Sesam har de siste årene vist evnen til å konkurrere om forskningsmidler, og har fått innvilga en rekke prosjekter med finansiering fra NFR (ICE, IndKnow, IndGov, TriArc, TruCom).</p> <p>Sesam har i ei årrekke hatt gode publikasjonstall. I 2020 er det 17 vitenskapelige publikasjoner registrert i Cristin, fordelt på ti Sesam-forskere. I 2021 kommer det tre antologier fra Sesam-prosjekter. Drugge har etter avhandlinga kommet med ni publikasjoner (mellom 2017-2020 i administrativ stilling). Dette viser et fagmiljø som leverer på nasjonalt og internasjonalt nivå.</p> <p>Prosjektsøknaden holder høy kvalitet. Den har ei tydelig faglig innramming med klar teoretisk forankring i urfolksforskning og kjønnsforskning. Søknaden viser hvordan du ved å kombinere de to feltene kan åpne opp nye kunnskapsområder og perspektiver. Søknaden kombinerer gjennomgående tilknytninga mellom lokalsamfunn og det spesifikke på den ene sida og overordna perspektiver og internasjonale sammenhenger på den andre. Dette er definerende for både urfolksforskning og kjønnsforskning. Gjennomgangen av forskningsstatusen peker på kunnskapshull og på behovet for nye metodologiske valg og perspektiver. En viktig og potensielt nyskapende dimensjon her er at søknaden er basert på en tanke om nærhet til det samiske samfunnet og samiske institusjoner, også i forskningsdesign og -valg. En særlig betoning ligger på den forskningsetiske refleksjonen og forpliktelsen. Søknaden åpner også opp for flere mulige empiriske nedslagsfelt, noe som er viktig i et såpass tverrfaglig felt. Dette gir mange muligheter, og viser hvordan prosjektet kan være relevant i mange sammenhenger. Når det gjelder relevans, er søknaden utvilsomt innenfor mange områder, både akademisk og knytta til de samiske samfunnene.</p>
<p>Forslag til veileder(e)</p>	<p>Veiledningen er planlagt utført av et lag av tre veiledere, Anna-Lill Drugge, Torjer A. Olsen og Hege K. Andreassen. Hovedveileder er førsteamanuensis II Anna-Lill Drugge, som er den sentrale drivkraften i det overordna prosjektet. Drugge har gjort en av få større empiriske arbeider om kjønn i samiske sammenhenger, med avhandlinga <i>Att representera och representeras: Samiska kvinnor i svensk och samisk press 1966-2006</i> (2012). Med et gjennomgående kjønnsperspektiv bidrar hun på flere områder med avhandlinga. Hun løfter fram grupper som i liten grad er nevnt i forskninga, som samiske kvinner. Drugges tungt empiriske arbeid er her knytta tett sammen med teoretisk og metodologisk refleksjon på høyt nivå. Drugge har videre leda et stort prosjekt om etikk i samisk og urfolksrelatert forskning, noe som resulterte i</p>

	<p>antologien <i>Ethics in indigenous research: past experiences - future research</i>, der hun var den drivende krafta. Drugge er fra før veileder for et ph.d.-prosjekt i avslutninga om feminisme og urfolksforskning (Ina Knobbloch).</p> <p>En biveileder er Torjer A. Olsen, som har skrevet en rekke arbeider om kjønn i samiske og urfolksrelaterte sammenhenger, både av empirisk og teoretisk/metodologisk art. Doktorgradsarbeidet og flere artikler i etterkant var basert på empiriske undersøkelser av kjønn i læstadianismen. I en serie artikler fra 2015 til 2018 drøfter Olsen ulike sider ved kjønn, makt og posisjon i urfolksforskning basert på kritisk lesing av sentral litteratur innafor urfolksmetodologi. Olsen er og har vært veileder for fire ph.d.-kandidater.</p> <p>Siste biveileder er Hege K. Andreassen, som har en tverrfaglig forskerbakgrunn med en lang rekke publikasjoner. Andreassen er erfaren innafor forskersamarbeid og har solid kompetanse innafor kjønnsforskning/kjønnsforskningsteori. Hun er veileder (hovedveileder og biveileder) for fem ph.d.-kandidater.</p>
Instituttets rangering av søknaden	<p>Sesam sender inn en søknad i tråd med retningslinjene satt av HSL. Et samla fagmiljø stiller seg bak søknaden.</p>